

การสวดปาฏิโมกข์ต่างจากการสังคายนาอย่างไร ?

การสวดปาฏิโมกข์ คือการ “ว่าปากเปล่า” หรือการสวดข้อบัญญัติทางพระวินัย ๑๕๐ ข้อ ในเบื้องต้นแรก ๒๒๗ ข้อในกาลต่อมา ทุกๆ กึ่งเดือน หรือ ๑๕ วัน เป็นข้อบัญญัติทางพระวินัย ที่ให้ภิกษุทั้งหลายต้องลงฟังการกล่าวทบทวนข้อบัญญัติทางพระวินัยนี้ทุก ๑๕ วัน ถ้าขาดโดยไม่มีเหตุสมควรต้องปรับอาบัติ การสวดปาฏิโมกข์นี้เป็นตัวอย่างอันหนึ่งของการบังคับให้ท่องจำ ซึ่งข้อบัญญัติทางพระวินัย แต่ไม่ใช่ทุกท่านสวดพร้อมกัน คงมีผู้สวดรูปเดียว รูปที่เหลือคอยตั้งใจฟัง และช่วยทักท้วงเมื่อผิด

ส่วนการสังคายนานั้น แปรตามรูปศัพท์ว่าร้อยกรอง คือประชุมสงฆ์จัดระเบียบหมวดหมู่พระพุทธรวณะ แล้วรับทราบทั่วกันในที่ประชุมนั้นว่าตกลงกันอย่างไร แล้วก็มีการท่องจำสืบต่อๆ มา ในชั้นเดิมการสังคายนาปรารถนาเหตุความมั่นคงแห่งพระพุทธานุศาสนาจึงจัดระเบียบหมวดหมู่พระพุทธรวณะไว้ ในครั้งต่อๆ มาปรากฏมีการถือผิด ตีความหมายผิด ก็มีการชำระวินัยข้อที่ถือผิด ตีความหมายผิด ซึ่งขาดว่าที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร แล้วก็ทำการสังคายนา โดยทบทวนระเบียบเดิมบ้าง เพิ่มเติมของใหม่อันเป็นทำนองบันทึกเหตุการณ์บ้าง จัดระเบียบใหม่ในบางข้อบ้าง ในชั้นหลังๆ เพียงการจารึกลงในใบลาน การสอบทานข้อผิดในใบลาน ก็เรียกกันว่าสังคายนา ไม่จำเป็นต้องมีเหตุการณ์ ถือผิด เข้าใจผิดเกิดขึ้น แต่ความจริงเมื่อพิจารณารูปศัพท์แล้ว การสังคายนา ก็เท่ากับการจัดระเบียบ การปิดกวาดให้สะอาด ทำขึ้นครั้งหนึ่งก็มีประโยชน์ครั้งหนึ่ง เหมือนการทำความสะดวกสะอาดการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย

การสังคายนาจึงต่างจากการสวดปาฏิโมกข์ ในสาระสำคัญที่ว่า การสวดปาฏิโมกข์เป็นการทบทวนความจำของที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือนเกี่ยวกับข้อปฏิบัติทางพระวินัย ส่วนการสังคายนาไม่มีกำหนดว่าต้องทำเมื่อไร โดยปกติเมื่อรู้สึกว่าจะจัดระเบียบ ชำระข้อถือผิด เข้าใจผิด ได้แล้วก็ลงมือทำตามโอกาสอันควร แม้เมื่อรู้สึกว่าจะไม่มีการถือผิด เข้าใจผิด แต่เห็นสมควรตรวจสอบชำระพระไตรปิฎก แก่ตัวอักษรหรือข้อความที่วิปลาสคลาดเคลื่อน ก็ถือกันว่าเป็นการสังคายนา